

Oponentský posudek diplomové práce „Význam konceptu *gender* v (pro) sociální teorii Pierra Bourdieu“

Předložila: Bc. Hedvika Čepelová

Oponentka: PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Předkládaná práce představuje teoretickou diskuzi nad možnostmi využití konceptuálního aparátu Pierra Bourdieu pro analýzu fungování genderu. Analýza genderového řádu představuje jedno z výrazných témat práce Bourdieu, nelze jej ale v pravém slova smyslu označit za pilíř jeho díla. V tomto ohledu práce usiluje o komplexnější promyšlení a „dotažení“ úvah Bourdieu tak, aby se mohly stát nosným základem pro feministické myšlení (a zároveň text diskutuje, zda je vůbec něco takového možné).

Práci lze v dobrém slova smyslu považovat za ambiciózní. Autorka v ní bezesbytku osvědčuje hlubokou orientaci v konceptech Pierra Bourdieu i klíčových dílech jeho následovatelů a následovatelek. Autorka se ve své analýze opírá o text Toril Moi a její reflexi Bourdieuova díla a jeho přínosů pro feministickou teorii. Diskutuje nejprve způsoby, jakými je možné skrze jeho dílo uvažovat o možnostech emancipace a sociální změny, potenciál jeho způsobu uvažování pro nové promyšlení soukromého a veřejného (a roli moci) i charakteru fungování genderu. Závěrečná, pro mě nejpodněnější část, se zamýšlí nad tím, jak vůbec interpretovat koncept genderu skrze konceptuální aparát, který Bourdieuova práce nabízí. Práce neskouzává pouze k rekapitulaci jeho úvah, ale usiluje o jejich skutečné kritické zhodnocení. V tomto ohledu se jedná o práci vyzrálou a propracovanou a mé komentáře k práci tak budou spíše diskuzního charakteru, neboť se domnívám, že práce obstojí i před těmi nejnáročnějšími hodnotícími kritérii.

Za prvé bych ráda vyzdvihla volbu tématu. Pravděpodobně najdeme jen málo podobně vlivných osobností sociálních a humanitních věd jako je Bourdieu. Feministická reflexe Bourdieuho není ničím novým. Především v devadesátých letech se Bourdieu stal výrazným předmětem zájmu i kritiky ze stran feministicky orientovaných autorek a autorů. Jistý časový odstup od těchto debat umožňuje autorce integraci těchto debat do vlastní reflexe. Je trochu škoda, že autorka se zaměřuje na odkaz Bourdieu především jako teoretika a opomíjí, že svou prací usiloval především o poskytnutí konceptuálního aparátu pro empirické zkoumání. Bylo by jistě zajímavé zastavit se i u odezvách jeho práce ve feministicky orientovaném výzkumu (čili do jaké míry jeho koncepty poskytují nosný základ pro empirické zkoumání genderového řádu – do jaké míry je možné z nich čerpat při feministicky orientovaném výzkumu). Ilustrování jeho teoretických úvah (a jejich limitů) na konkrétních příkladech empirického zkoumání (jak to ostatně ve svých dílech dělá i sám Bourdieu) by napomohlo větší čtivosti práce i přesvědčivosti autorčinných argumentů. Má druhá výtka je spíše malým povzdechem, který pronáším pouze proto, že práci považuji za natolik kvalitní a propracovanou. Práce představuje skutečně kritické promyšlení Bourdieu. Autorka neusiluje o rekapitulaci jeho díla, ale systematicky hledá jeho limity a nové způsoby jeho čtení. V tomto ohledu je škoda, že kriticky nepromýšlí i způsob Bourdieuova psaní, který se svým elitářstvím stylem stal předmětem kritiky a že představuje reflexi jeho díla podobným způsobem. Je škoda, že autorka ve své práci neudělala ještě jeden krok a nenabídla nejen nové feministické čtení Bourdieuho, ale rovněž jeho nové psaní. Podobně by bylo zajímavé kriticky zhodnotit i samotnou postavu Bourdieu. Té je věnována úvodní, spíše deskriptivní, část práce, kde autorka mapuje jeho klíčová díla a koncepty. Bourdieu ale dnes zastává až ikonické postavení systematicky (strategicky?) budované jeho žáky a žákyněmi jako je autorkou citovaný Wacquant. V současných sociálních vědách tak Bourdieu už dávno není jen autorem, ale

rovněž symbolem (který, jak je tomu i v případě jiných symbolů není bez genderových konotací) a je škoda, že se autorka ve své feministické kritice u těchto aspektů nepozastavuje. Tyto výtky nicméně vznáším ne proto, že bych si myslela, že je práce díky tomu „nedokonalá“, ale proto, že autorka v práci osvědčuje vysokou míru teoretické citlivosti a schopnosti reflexe a jsem si tak jistá, že by byla schopná tyto aspekty uchopit zajímavým způsobem (a proto je mi líto, že ještě tento další malý krok neučinila).

Po formální stránce práce nevykazuje žádná závažná pochybení. Práce s literaturou je na vysoké úrovni. S přibývajícimi stránkami přibývají rovněž překlepy, jinak je ale stylistická stránka práce kvalitní.

Práci doporučuji k obhajobě a k hodnocení stupněm výborně.

V Praze 17.9.2013

Jaroslava Hasmanová Marhánková